

Prst

ANALIZA

»Vse je začasno, le vera je večna.«

Pri obravnavi kratke drame **Mihe Mazzinija** ***Prst***, žanrsko opredeljene kot »realiteta s pesmijo«, se je potrebno ustaviti že pri uvodni predstavitvi dramskih oseb: *naš največji pisatelj, popularizatorka literature, največji gejevski pesnik, bodoča miss nedolžnosti in služkinja*. Tako opredeljene osebe delujejo izumetničeno, nerealno in precej ironično; ob sledenju njihovi zgodbi pa obenem zbode v oči neposredna odkritost takšnega (samo)označevanja. Kdo določa »največjost« umetnikov? Ali obstajajo kakšna objektivna merila? Obstajajo podskupine »največjosti« za geje in druge? Kaj si predstavljamo pod opredelitvijo *popularizatorka literature*, Oprah Winfrey in njen bralni krožek? Ali niso služkinje dandanes nekaj preživetega? A ob prebiranju zgodbe ugotovimo, da je ta začetna pretiranost oseb bistvena za njen razvoj, ki se ves čas poigrava s prestopanjem tanke meje med videzom in resničnostjo, zlaganostjo in iskrenostjo. Kdo sem jaz? Kako me vidijo drugi? Kako želim, da me razume okolica?

Že uvodna didaskalija opisa prostora nas zapelje v pisateljevo stanovanje, natančneje v jedilnico, opremljeno po feng shui priročniku v starinskem slogu s konca 19. stoletja. Služkinja Suzi je oblečena v »nekakšno služabniško uniformo, ki bi bila tudi lahko iz tistega časa« in zvija joint. Vendar je prvi podatek o prostoru in času zavajajoč, saj pomeša preteklost s sodobnostjo, prostor ne ustreza načinu opremljanja in služkinji ne ustreza njena aktivnost.

Moja teza, ki jo bom skušala preveriti preko pričujoče analize dramskega besedila, je torej, da gre v Mazzinijevem delu za iskanje samega sebe znotraj prostora in časa oziroma, natančneje, da so dramske osebe prikazane kot pretirane prav zaradi svoje izgubljenosti v prostoru in času.

Začnimo torej s PRETEKLOSTJO.

Preteklost v smislu naše polpretekle družbene zgodovine, za katero je bistvena socialistična ureditev Jugoslavije, v kateri so živeli (in trpeli) Janko, Barbara in Suzi, se v Mazzinijevem dramskem besedilu kaže kot travmatičen spomin za Suzi, predstavlja vrhunec pisateljske ustvarjalnosti za Janka in priložnost za

preračunljivo Barbaro. Suzi in Janko si delita tudi izkušnjo zaporniškega priprtja (»Ja, oba s Suzi sva bila po zaporih, komunisti so naju preganjali, to naredi človeka posebnega, boljšega, tršega.«). Janko je bil mlad pisatelj, začetnik, ki je sodeloval pri izboru za miss delovnih akcij, na katerem je zmagala Barbara, ki je kasneje postala državna miss in tudi njegova zakonska družica. Zaradi prepovedane knjige (kot se kasneje izkaže, gre za Barbarino spletko) pristane za nekaj dni v zaporu in od takrat samega sebe vidi kot političnega preganjanca, katerega travme vrejo na dan skozi pisateljevanje. V resnici izkoristi trenutek in ga v nadaljevanju svoje kariere dobro prodaja. Mazzini pravzaprav prikaže stereotip o pisatelju, ki se bojuje s svojimi demoni¹.

Suzina zgodba je preprostejša, vseskozi želi prepevati, biti pevka, a jo zaradi banalnih nesorazumov vedno znova onemogočijo in spravijo za zapahe. Naj v ponazoritev navedem le en, zame najbolj posrečen primer njene ponavljajoče se nezavedne kritike oblasti: ko na koncertu pregori ojačevalec znamke Marshall in reče *Marshall je crknu!*, jo zaprejo, ker je o Maršalu, Josipu Brozu Titu, prepovedano grdo govoriti. Ozkost zakonov ali omejenost ljudi, ki jih izvajajo?

Na tem mestu pa moram omeniti še manjšo nedoslednost v samem besedilu, saj naj bi bili Suzi in Barbara sošolki v gimnaziji, v uvodni predstavitvi dramskih oseb pa je Suzi kar štirinajst let mlajša od Barbare.

Nadaljujmo s SEDANJOSTJO.

Sedanjost Mazzini spretno in jedrnato ter z obilico humorja in zdravorazumskega sarkazma predstavi v okviru družinske večerje, na katero je povabljena tudi Desirée (čeprav Barbra pričakuje bolj eminentnega gosta: *A je politik? A je bogat?*). Barbra je numerološko ustreznejše ime za taisto Barbaro iz preteklosti. Po feng shui principu so pripravljeni pogrinjki, za večerjo je »čista, prava, bio, eko porova juha! Domača ...«, vstop *veličine, akademika* Janka v jedilnico pa preračunan kot na psih preučevan Pavlov pogojni refleks (sicer pa, kot izvemo ob prihodu Desirée, primeren čas vstopa v prostor svetuje tudi priročnik za samopomoč).

Pogovor za mizo je narejen in izpraznjen, Barbra slabo prenaša konkurenčno Desirée (na Andyjevo obrazložitev *Mami, ona je nekaj posebnega!* brž zabrusi *Jaz sem nekaj posebnega!*), okoli katere se vrti njen sin Andy, največji gejevski pesnik po materini želji (»To,

^[1] Tako jih poimenuje v intervjuju za Playboy, marec 2004, ki je dostopen tudi na Mazzinijevi spletni strani: http://friends.s5.net/mazzini/.

največji gejevski pesnik je bila tvoja želja, ne moja izbira poklica.«), in tudi njen mož Janko. Edina lastnost, ki dela biser, imenovan Desirée, nepopoln, je njena nepremišljenost ali neumnost ali iskrenost, ki se odraža v tem, da pove točno to, kar misli. Pa je to res napaka?! Ali beseda ne izgublja na svoji vrednosti prav zato, ker ne pove več tega, kar misli? Ali se v poplavi besed, ki prekrivajo misel, ne izpraznjujejo predvsem besede same?

V kakšnem svetu torej živijo dramske osebe, ki je nenazadnje tudi odsev našega časa?

To je svet lažne *uspešnosti* (največji pisatelj, razumnik in oporečnik Janko ter največji gejevski pesnik Andy), pretenciozne *lepote in mladosti* (bodoča miss nedolžnosti Desirée) in narejene *duhovnosti*, prazne *intelektualnosti* (popularizatorka literature Barbra), katerega antipol predstavlja nekonvencionalna služkinja Suzi. To je svet, kjer ni pomembno, kaj govoriš, ampak kako govoriš in koliko si prepoznaven (»… sem vas gledala včeraj po televiziji, kako ste lepo govorili. Nisem poslušala o čem, ker sem likala, ampak dobro ste povedali.«); je svet vez in poznanstev, zaradi katerega prosperirajo nepomembni povprečneži (»Mogoče pa lahko postaneš naš največji gejevski filmski režiser! Govorila bom s člani upravnega odbora…«). In ko si zamišljamo, da gre zgolj za skrajen prikaz družine in primer v celoti izničene intimne, vdre v dramo zunanji, javni svet s Cvetko, bralno navdušenko iz Barbrinega krožka, ki jo je ob pogledu na Janka »zvezdniški sij zadel sredi čela«. Spoznamo, da družina ni skrajni, pretirani prikaz, ampak relevanten izsek družbe, ki je očitno padla s tečajev.

Končajmo v PRIHODNOSTI, ki se začne kot soočenje z realnostjo.

Barbra zelo eksplicitno opiše današnji način bivanja: »Nič je najstrašnejši, ker je izven možnosti naših predstav. Edino, kar nas rešuje pred njim, je večno gibanje, vse teče, da, vse mora teči, ne smemo se ustaviti (…) Ker potem srečamo sebe in tisto, kar v sebi smo, srečamo nič.«

Janko prizna, da že tri leta ne piše, je blokiran, ker nima teme, nima nasprotnika (oblasti), da bi se mu lahko upiral. Andy ugotavlja, da njegov imidž gejevskega pesnika ne prinaša več posebne obravnave in bi poleg očetovih poznanstev za preboj v literarno srenjo potreboval neko novo drugačnost, morda aids: »Občinstvo hoče trpeče umetnike!«

Podobne besede je Miha Mazzini uporabil tudi v intervjuju za Playboy: »Moja situacija je – so

mi tudi povedali agenti, s katerimi sem kontaktiral – najslabša za prodor v svet. Ker sem moški, belec, heteroseksualen, nisem okužen z aidsom in nisem politično preganjan.«²

Tudi bodoča miss nedolžnosti ne skriva več svoje sveže, kirurško zašite nedolžnosti.

In kot naročeno se zgodi čudež. Čudež, ki ga nevede sproži Janko s svojim »zvezdništvom« in ki najprej oplazi Cvetko ter jo ozdravi dermatitisa, potem pa še njena kolegica, šepajoča Johana iz Barbrinega bralnega krožka, čudežno shodi. In podjetna Barbra, ki je vedno ob pravem času na pravem mestu, se odloči iz največjega pisatelja, razumnika in oporečnika narediti svetnika. Odreže mu prst in ga v relikviariju preda novopečenim častilkam. Čudeži začnejo delovati tudi na člane družine, tako da nadeti videzi postanejo resničnost. Janko začne spet pisati, Desirée spet postane nedolžna, s tem pa tudi prva miss čudežne nedolžnosti, *prva devica nove vere*, Andy dobi nov imidž največjega slovenskega spreobrnjenega pesnika in bo pisal o preganjanju vernikov in strahovladi ateistov, Barbra pa se preimenuje nazaj v Barbaro in ugotovi, da je ob pravi veri numerologija praznoverje. *Aleluja, aleluja, a-le-lu-ja*, vsi so odrešeni.

Za konec bom skušala povezati vse tri časovne opredelitve, in sicer glede na konstituiranje identitete dramskih oseb.

Preteklost zaznamuje ostra družbeno politična ureditev, ki onemogoča svobodno ustvarjanje (in govorjenje) ter občutek, da se ne morejo razviti vsi osebni potenciali.

Sedanjost ponuja neskončne možnosti; problem nastane v težavni izbiri, ki nikoli ne postane dokončna in posledično se ljudje fanatično obešajo na trenutne rešitve, kot so feng shui, zdrava prehrana, pa tudi narejeno gejevstvo in tekmovanja za nenavadne lepote lente spadajo v ta koš.

Tudi prihodnost pri Mazziniju ni odrešujoča kot se kaže na prvi pogled, ampak močno ironizirana. Vera je način osmišljanja, ki se je dandanes skoraj izgubil, in mogoče jo je razumeti kot ponovno poenotenje, vendar … Kako dolgo in kako resnično?

Beseda PRST pa se skriva tako v besedi PREtekloST kot PRIhodnoST.

NUŠA KOMPLET

^[1] Prav tam.

Slovenske dramske novitete

POGOVOR

»Neuprizorjeno besedilo je mrtva črka na papirju.«

Program PreGlej se ukvarja s spodbujanjem mladih dramskih piscev, ki so šele na začetku svoje poti. Nekaj o tem, kako se njegovo delovanje odraža na slovenski dramatiki in njenih uprizoritvah, nam gotovo lahko pove dramaturg in režiser **Alen Jelen**, ki se v svojem poklicu veliko srečuje s slovenskimi dramskimi novitetami, ravnokar pa pripravlja krstno uprizoritev na lanskem PreGlejevem festivalu bralno predstavljenega besedila Mihe Mazzinija, *Let v Rim*.

Glede na to, da poklicno delujete kot režiser in dramaturg, med drugim pa ste tudi član Združenja dramskih umetnikov Slovenije (ZDUS), verjetno preberete precejšnje število sodobnih slovenskih dramskih del. Kaj menite o novih slovenskih dramskih besedilih oziroma o trenutnem stanju slovenske dramatike?

Ne samo zato, ker sem tajnik ZDUS-a, umetniški vodja ŠKUC Gledališča in ker sem na Radiu Slovenija v igranem programu zaposlen kot režiser in dramaturg, na splošno rad prebiram dramska besedila, in to ne samo slovenska. Predvsem se ukvarjam z iskanjem slovenskih besedil za radio, ki jih lahko uspešno predstavljamo, ne samo na programih nacionalnega radia, ampak tudi v tujini, kajti radio lahko tekmuje zunaj meja le z nacionalno dramatiko. Zato preberem veliko slovenskih dramskih del. V roke dobivam tako besedila že uveljavljenih slovenskih avtorjev kot tudi manj uveljavljenih. Težava je v tem, da nekateri avtorji velikokrat pozabljajo, da je dramsko besedilo namenjeno uprizoritvi. Zato menim, da je PreGlejev projekt Integrirajmo!, ki daje možnost inscenacije teksta, zelo dobrodošel. Težko je dobiti že narejeno igro, ki je popolnoma pripravljena za uprizoritev, zato kot dramaturg spodbujam tudi že uveljavljene prozne pisce k pisanju dramskih del. Tako sem na primer nagovarjal Gorana Vojnoviča, ki je napisal sila zanimiv roman *Čefurji raus!*, ali pa Suzano Tratnik, da bi pisala tudi dramska besedila vsaj za radio. Dobri pisci morda še premalo razmišljajo o pisanju dramskih besedil.

Kako ocenjujete program PreGlej, ki spodbuja mlade, še neveljavljene dramatike oziroma pisce?

Menim, da je Simona Semenič, vodja pro-

jekta PreGlej, naredila veliko v tej smeri in da je njeno delo vredno vsega spoštovanja. Je ena redkih, ki je imela usmerjen pogled, ki je vztrajala in ustvarila organizirano učneje dramskega pisanja skozi daljše obdobje. Poleg tega je s PreGlejem mladim ustvarjalcem ponujena možnost, da svoja besedila uprizorijo in vidijo, kako delujejo na odru. Kajti neuprizorjeno besedilo je mrtva črka na papirju. PreGlej mi pride prav tudi pri sestavi ŠKUC-ovega programa, saj so besedila, ki jih Simona s svojo skupino izbere in predstavi na bralnih uprizoritvah, sveža, zanimiva. Dobro bi bilo, da PreGlej dela naprej, kajti z leti pridobiva tisto pravo veljavo.

Plod PreGlejevih dejavnosti je bila tudi uprizoritev Ampak Dane Zalke Grabnar Kogoj, v koprodukciji ŠKUC Gledališča in Gledališča Glej. Lahko kot umetniški vodja ŠKUC Gledališča poveste kaj o tem sodelovanju?

V ŠKUC Gledališču smo si v devetletni zgodovini zadali, da bomo uprizarjali besedila manj znanih avtorjev, pripravljali krstne uprizoritve, praizvedbe in komorne predstave, poleg tega spodbujali k temam, ki obravnavajo marginalizirane skupine. Simona mi je ponudila tri besedila in me vprašala, če bi katero od teh vzel v program ŠKUC Gledališča in ga delal v koprodukciji z Gledališčem Glej. Odločil sem se za besedilo Zalke Grabnar Kogoj, tako zaradi teme kot tudi zaradi tega, ker ŠKUC že dolgo časa ni imel možnosti, da uprizori nov, svež slovenski tekst. Pri tem pa smo zadovoljili še eno potrebo našega gledališča, saj smo v projekt vključili mlado režiserko Ajdo Valcl. ŠKUC ima tudi to poslanstvo, da združuje še mlade, neveljavljene ustvarjalce, soustvarjalce na začetku poti z že uveljavljenimi ustvarjalci. Tu smo dobili to dvoje, mlado avtorico, ki že ima objavljenih nekaj del in čakajo na uprizoritev, mlado režiserko in igralca, ki ima za sabo že številne nastope in nagrade, Milana Štefeta.

Kot režiser pripravljate krstno uprizoritev Leta v Rim Mihe Mazzinija, ki je bila v obliki bralne uprizoritve predstavljena na lanskem PreGlejevim festivalu, pred tem pa je bilo na natečaju Integrirajmo! besedilo izpostavljeno kot že dovršeno in predlagano v uprizoritev slovenskim gledališčem. Ker ste si pridobili tako dramaturško kot režisersko izobrazbo, me zanima, kakšen je vaš odnos v vlogi režiserja in dramaturškega izvedenca do iniciativ, kakršna je Integriramo!, ki načelno goji sodelovanje med avtorji in gledališkimi ustvarjalci?

Težko se imam za »dramaturškega izvedenca«, sploh pri predstavah, ki jih režiram sam. Takrat želim dramaturški del zaupati

dramaturgu, saj mi oči nekoga drugega veliko pomenijo, poleg tega pa pomagajo pri režiji. Kot sem že rekel, iniciativa je domišljena in odlična. Sodelovanje med avtorjem in gledališkimi ustvarjalci je več kot dobrodošlo. Tako za promocijo besedila kot gledališko uprizoritev. *Let v Rim* v Mestnem gledališču ljubljanskem (MGL) režiram jaz, kmalu pa ga bo moj kolega režiral na radiu. Tako da bo Mazzinijevo delo dobilo še večjo uveljavitev, saj bo nagovarjalo različna občinstva. In tudi to je zasluga PreGlejeve iniciative. Izpostaviti bi želel še njeno moč, ki bi jo lahko imela tudi na radijski medij, saj je ta s strani gledaliških dramaturgov žal malo zapostavljen. Zelo dobro bi bilo, da bi v sklopu PreGlejeve delavnice spodbujali tudi k pisanju radijske ali lutkovne igre, kajti tudi tu manjkajo sveža slovenska besedila.

Ali se po vašem mnenju že čuti posledice PreGlejevega programa? Tako na kakovosti slovenske dramatike kot tudi pri pojavljanju novih dramatikov?

Mislím, da ja. Nekateri avtorji, ki so bili še pred letom ali dvema popolni neznanci, so danes znana imena. Vem, da Simona tudi v tujini veliko dela na promociji novih besedil, kar gotovo sproža pozitivne učinke. Prav tako MGL vsako leto uprizori en slovenski tekst, saj je Barbara Hieng Samobor, ki nadaljuje umetniško vodstvo po gospodu Kobalu, izredno naklonjena mladim slovenskim dramatikom, ki ustvarjajo pod okriljem PreGleja. Čuti se tudi na Tednu slovenske drame, kamor avtorji, ki so začeli delati v okviru PreGleja, pošiljajo zdaj že nove, samostojne tekste. PreGlej je širok program, ki ponuja veliko možnosti za mlade dramske umetnike.

TEREZA GREGORIČ

Festival dramske pisave 2008 pripravlja Gledališče Glej

www.glej.si, www.pre-glej.si

v soorganizaciji s Cankarjevim domom,
Tednom slovenske drame Prešernovega gledališča Kranj

ter v sodelovanju z novosadskim festivalom Sterijino pozorje.

Zbornik dramskih besedil, *Dramober 2008*,
je sozaložil Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.

Delavnice dramskega pisanja potekajo od 20. do 25. 11. v prostorih
Gledališča Glej in galerije Ganes Pratt.

Festival dramske pisave

22. – 25. november 2008

PROGRAM

BRALNE UPRIZORITVE

v dvorani Duše Počkaj, Cankarjev dom

23. 11. ob 16.00

Miha Mazzini: Prst

24. 11. ob 16.00

Alenka Hain: Vedno ob sobotah

25. 11. ob 16.00

Simona Hamer: Taubeka

Bralnim uprizoritvam sledijo pogovori z avtorji in ustvarjalci bralnih uprizoritev.

PONOVITVE KRSTNO UPRIZORJENIH DRAMSKIH BESEDIL

v Gledališču Glej (z angleškimi podnapisi)

22. 11. ob 18.00

Tibor Hrs Pandur: Sen 59

23. 11. ob 18.00

Zalka Grabnar Kogoj: Ampak Dane

24. 11. ob 18.00

Simona Semenič Scott: Nisi pozabila, samo ne spomniš se več

DELAVNICE DRAMSKEGA PISANJA

(v organizaciji festivala Teden slovenske drame, Prešernovo gledališče Kranj, in v sodelovanju s festivalom Sterijino pozorje, Novi Sad)

Udeleženske:

Neja Repe: Zbiralci kosti

Mentor režiser: Jure Novak

Mentor dramaturg: Zalka Grabnar Kogoj

Simona Hamer: Avto

Mentor režiser: Ajda Valcl

Mentor dramaturg: Milan Markovič

Vanja Nikolić: Real connection

Mentor režiser: Jaka Andrej Vojevec

Mentor dramaturg: Amelia Kraigher

Tamara Šuškić: Plovidba

Mentor režiser: Nebojša P. Tasić

Mentor dramaturg: Simona Semenič Scott

Dramočlen

2

bilten Festivala dramske pisave

Gledališče Glej & Cankarjev dom, 22. – 25. november 2008

nedelja, 23. november 2008

Zbor »delavničarjev«

Miha Mazzini PRST

(bralna uprizoritev)

Nastopajo:

Janko Kristjan Muck

Barbra Mirjam Korbar

Andy Gašper Jarni

Desirée Tina Vrbnjak

Suzi Maja Boh

Pavlič Vojko Zidar

Cvetka Nadja Strajnar

Johana Andreja Zelinka

didaskalije Pavel Rakovec

Režija: Andreja Kovač

Zalka Grabnar Kogoj AMPAK DANE

Režija: Ajda Valcl

Lektorica: Tatjana Stanič

Tehnični vodja in lučni mojster:

Janko Oven / Igor Remeta

Oblikovanje:

Damjan Ilič, Grupa Ee

Tehnik: Martin Šraj

Igra: Milan Štefe

Izvršna producenta:

Simona Hamer in Iztok Ilc

Koprodukcija:

ŠKUC Gledališče in

Gledališče Glej

Datum premiere: 30. 5. 2008